

РЕЦЕНЗІЯ

старшого викладача кафедри кіберспорту та інформаційних технологій
Національного університету фізичного виховання і спорту України,
к.б.н., Федорчук Світлани Володимирівни
на дисертаційну роботу Ву Чуанжонга
«ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ
БОКСЕРІВ ІЗ УРАХУВАННЯМ РІВНЯ ПРОЯВУ
КОГНІТИВНИХ ФУНКЦІЙ»,

що подана на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка,
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність проблеми дослідження. Найбільш актуальною проблемою при відборі і підготовці висококваліфікованих єдиноборців є дослідження індивідуально-типологічних особливостей і когнітивних функцій. Саме індивідуально-типологічні особливості визначають стратегію поведінки і індивідуального стилю діяльності у визначеному виді спорту.

Тактична підготовка із урахуванням рівня прояву інтелектуальних здібностей жінок-боксерів на сучасному етапі - є актуальною науковою проблемою у галузі спортивної науки та тренування.

Це сучасний підхід, який значною мірою визначає ті сторони спеціальної підготовленості, які допомагають досягти оптимальної структури змагальної діяльності, зокрема процесу удосконалення техніко-тактичної підготовки, і, як наслідок, реалізувати наявний руховий і розумовий потенціал боксерів-жінок. Вирішення цієї проблеми має велике значення для підготовки боксерів-жінок, де когнітивний компонент і пов'язані з ним техніко-тактичні дії мають дуже часто, саме, вирішальне значення.

Спеціальна наукова література недостатньо надає наукові розробки, які вказують на зв'язок спортивно-важливих якостей та тактичних моделей змагальної діяльності спортсменок, які спеціалізуються у боксі. Зокрема майже відсутні науково-обґрунтовані підходи, які сприяють вдосконаленню тактичної підготовки за рахунок ведучих інтелектуальних здібностей, і як наслідок формують індивідуальні стилі змагальної діяльності у жіночому боксі.

Сучасні тенденції розвитку жіночого боксу сприяють чіткому розумінню того, що в умовах активного зростання конкуренції на світових та європейських змаганнях з боксу мають перевагу спортсменки, які не тільки реалізують усі наявні рухові і функціональні резерви, але знають і вміють запропонувати індивідуальні підходи у змагальній діяльності.

Удосконалення підготовки, який запропонував Ву Чуанжонг, ґрунтується на побудові тренувального процесу на індивідуальному рівні, враховуючи генетично детерміновані здібності інтелектуальної сфери.

Всі вище зазначені підстави роблять дослідження актуальним, спрямованим на вдосконалення техніко-тактичної підготовки кваліфікованих боксерів-жінок і, як наслідок, на розвиток самого виду спорту.

У зв'язку з цим не викликає сумніву те, що тема дисертації Ву Чуанжонга є актуальною і своєчасною, має практичне і теоретичне значення.

Мета, завдання, наукова новизна відповідають цільовим настановам дисертаційної роботи. Методи дослідження співвідносяться із засобами і методами психофізіологічної діагностики, які були підібрані відповідно до структури змагальної діяльності у жіночому боксі. Змістові характеристики тестових завдань дозволяють реєструвати специфічні кількісні і якісні показники техніко-тактичної підготовленості, оцінити когнітивні характеристики спортсменок. Когнітивні здібності у досліджуваних боксерів-жінок були представлені параметрами психічної стійкості, продуктивності функції сприйняття та уваги, логічного мислення та наявності вербального або невербального інтелекту.

Взагалі треба відзначити той факт, що визначення мети дисертаційного дослідження «... удосконалення індивідуалізації процесу підготовки кваліфікованих боксерів-жінок з урахуванням когнітивних характеристик» сприяло формуванню цілісного алгоритму реалізації його цільових настанов.

Зокрема, дослідити теоретико-методологічні передумови визначення індивідуалізованих підходів у підготовці єдиноборців з урахуванням характеристик когнітивної сфери. Вивчити особливості прояву інформативних показників когнітивних функцій та їх зв'язок з психофізіологічними властивостями кваліфікованих боксерів-жінок. Виявити типологічні групи серед досліджуваних кваліфікованих боксерів-жінок за особливостями прояву когнітивних функцій, а також визначити інформативні складові психофізіологічних функцій для реалізації процесу індивідуалізації при підготовці кваліфікованих боксерів-жінок з урахуванням прояву когнітивних функцій.

Ефективність наукового дослідження співвідноситься з отриманими даними, що були реалізовані вперше, зокрема:

- визначені психологічні і психофізіологічні підходи до індивідуалізації процесу підготовки боксерів-жінок високої кваліфікації;
- зазначені межі діапазонів досліджуваних критеріїв когнітивної сфери для успішної реалізації тактичної підготовки у жіночому боксі;
- визначено зв'язок інформативних складових когнітивної сфери з ефективністю реалізації тактичної підготовки кваліфікованих боксерів-жінок в умовах підготовки до змагань.

- запропоновано, підходи до розподілу кваліфікованих боксерів-жінок за провідними інтелектуальними характеристиками з метою індивідуалізації процесу підготовки.

Також треба відзначити практичну значущість досліджень, яка пов'язана зі створенням нових технологічних підходів, щодо удосконалення процесу тактичної та психологічної підготовки єдиноборців. Результати роботи можна задіювати для побудови індивідуальних програм підготовчої та змагальної діяльності боксерів-жінок на основі визначення пріоритетних показників когнітивної сфери.

Також, можливо на основі визначених інформативних показників проводити корекцію тренувальних навантажень з урахуванням індивідуальних підходів, їх обсягу, інтенсивності та алгоритмів їх використання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016-2020 рр., згідно з темою кафедри психології і педагогіки 2.19 «Технології психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності» (номер державної реєстрації 0116U001627) та плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021-2025 рр. 2.9 «Мобілізація особистісного ресурсу суб'єктів спортивної діяльності засобами психолого-педагогічного супроводу» (номер державної реєстрації 0121U108290).

Роль автора, як співвиконавця, полягає у розробці підходів процесу індивідуалізації щодо підготовки кваліфікованих боксерів-жінок із урахуванням ведучих когнітивних функцій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У представленій дисертаційній роботі відповідно до теми дослідження на основі сучасних наукових підходів обґрунтовано наукові положення, висновки і рекомендації. Визначено використання адекватних методів дослідження, наявність достатньої кількості кваліфікованого контингенту, визначено спеціальні підходи до проведення дослідження відповідно до віку і кваліфікації спортсменок.

Публікації представлені відповідно у 9 наукових публікаціях: 4 статті у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України; 3 публікації апробаційного характеру; 2 публікації додатково відображають наукові результати дисертації.

Апробацію результатів дисертації проведено на міжнародних наукових і науково-практичних конференціях високого рівня впродовж 2019-2023 років.

Структура та обсяг дисертації відповідає встановленим нормам і складає 218 сторінок тексту комп'ютерного набору державною мовою, в тому числі включає анотацію, перелік умовних скорочень, вступ, п'ять розділів, висновки, список використаних джерел та додатків. Дисертація ілюстрована 17 таблицями та 26 рисунками. Список використаних літературних джерел містить 161 найменувань, серед яких 38 – англомовні.

Перший розділ присвячено визначенню стану проблеми індивідуальних підходів при підготовці єдиноборців із урахуванням особливостей прояву когнітивних функцій. Принцип індивідуалізації являється пріоритетним у спортивній педагогіці і психології. Реалізація принципу індивідуалізації при підготовці боксерів здійснюється з урахуванням різних рівнів тренуваності спортсменів.

Аналіз науково-методичної літератури вказує на наявність структури взаємозв'язків між індивідуальними когнітивними проявами та адаптацією і поведінкою особистості в екстремальних умовах, стратегією сприйняття і переробки інформації, стабільністю гомеостазу, емоційними, вегетативними реакціями.

Проаналізовані наукові роботи присвячені впливу когнітивних функцій, які включають психічні процеси, зокрема пам'ять, мислення, сприйняття, увага, уява на змагальну діяльність єдиноборців. Враховуючи вищезазначене техніко-тактична підготовка єдиноборців повинна базуватись на домінуючих індивідуальних властивостях до того чи іншого способу здійснення змагальної діяльності, тим самим сприяти формуванню і розвитку саме тих здібностей, які будуть визначати успіх спортсмена.

В другому розділі представлені сучасні методи дослідження, які відповідали меті та завданням науково-дослідної роботи. Описано організацію дослідження і контингент випробуваних.

Було використано наступні методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, психологічне й психофізіологічне тестування, педагогічне спостереження, аналіз змагальних сутичок боксерів, методи математичної статистики отриманих даних.

Для оцінювання психічного стану наших досліджуваних спортсменок використовувався тест «Кольорових виборів» (ТКВ). Тестові завдання для оцінки психофізіологічних характеристик включали дослідження психомоторних та нейродинамічних характеристик.

Також, нами були задіяні тестові завдання для оцінки когнітивних здібностей і діяльнісних стилів. Використовувався модифікований тест Струпа,

який визначав особливості прояву полезалежності/поленезалежності та функціональну домінантність півкуль головного мозку. Задіяно традиційний тест для визначення короткострокової пам'яті «Пам'ять на слова». Показники мислення у спортсменок визначалися за тестом «Порівняння чисел».

Для оцінки загальних здібностей, а саме вербального інтелекту, була використана методика «Встановлення закономірностей», яка призначена для вивчення деяких особливостей процесу мислення (активності, кмітливості, гнучкості) та оперативної пам'яті. Для визначення у кваліфікованих боксерів-жінок рівня прояву невербальних інтелектуальних здібностей було використано два тести «Доміно» та тест Прогресивні матриці Равена (Raven Progressive Matrices).

Мотивацію досягнення досліджували за тестом А. Мехрабіна із комплексу «Мультипсихометр - 05».

В третьому розділі розглянуто результати психоемоційної сфери та когнітивних функцій кваліфікованих боксерів-жінок у підготовчому період.

Вибірка досліджуваних боксерів-жінок характеризувалася значною варіативністю за показниками психічної сфери і вказувала на неоднорідний склад збірної команди. Психоемоційний стан боксерів-жінок вказував на наявність осіб з характерною непродуктивною нервово-психічною напругою, що проявлялася в нестабільності, втомлюваності, перевазі негативних і астеничних хвилювань.

За показниками вегетативного коефіцієнта для 52,6% (n=10) боксерів-жінок характерним було домінування тону симпатичного відділу автономної нервової системи, для решти осіб притаманно домінування тону парасимпатичного відділу. Отримані результати підкреслили значення автономної нервової системи для організації успішності спортивних досягнень у жіночому боксі.

Аналіз психофізіологічного стану боксерів-жінок який включав психічні, фізіологічні та поведінкові рівні характеризувався низьким середньо груповим показником латентності реакції за результатами сенсомоторної реакції, середнім рівнем стабільності, який вказував на врівноваженість нервової системи, середнім рівнем витривалості нервової системи. У переважній більшості 89,5% (n=17) досліджуваних боксерів-жінок результати показнику скважності вказував на нераціональну організацію рухової активності.

За результатами балансу нервових процесів 42,1% (n=8) боксерів-жінок мали високі власні значення показнику точності та стабільності, володіння високими здібностями до виконання когнітивних завдань, для вирішення яких необхідно залучати функцію мислення та концентрацію уваги.

Когнітивні характеристики у кваліфікованих боксерів-жінок у підготовчому періоді були представлені параметрами психічної стійкості,

продуктивності функції сприйняття та уваги, логічного мислення, та наявності вербального або невербального інтелекту.

Мотиваційна сфера та вольовий самоконтроль кваліфікованих боксерів-жінок у підготовчому періоді характеризувався домінуванням мотиву досягнення у професійній діяльності над мотивом уникнення невдачі. Для переважної більшості кваліфікованих боксерів 89,5% (n=17) характерним був високий рівень самоконтролю, наполегливості та самовладання.

В четвертому розділі розглянуті питання побудови підходів щодо індивідуалізації процесу підготовки кваліфікованих боксерів-жінок з урахуванням прояву когнітивних функцій.

Результати отримані в ході дослідження психоемоційного стану у кваліфікованих боксерів-жінок різних індивідуально-типологічних груп у підготовчому періоді мали відмінності за показниками психічного стану, сенсомоторних реакцій, витривалості нервової системи, рухливості нервових процесів. В деяких випадках ці відмінності статистично значущі ($p < 0,05$).

Велика кількість статистично значущих відмінностей ($p < 0,05$) за показниками когнітивних функцій у підготовчому періоді між групами кваліфікованих боксерів-жінок з вербальними і невербальними інтелектуальними здібностями вказували на реалізацію власного спортивного потенціалу. Одна група реалізувала свій спортивний потенціал завдяки вищій точності виконання поставлених завдань, друга група боксерів - за рахунок прояву високої функціональної рухливості нервових процесів.

Аналіз отриманих результатів вказував на те, що у групи кваліфікованих боксерів-жінок з невербальними інтелектуальними здібностями спостерігався високий рівень психовегетативної активності з достатнім рівнем психічної працездатності при повній відсутності тривожності та значно меншій втомі, тоді як група кваліфікованих боксерів-жінок з вербальними інтелектуальними здібностями характеризувався низьким рівнем психовегетативної активності, достатнім рівнем психічної працездатності, наявністю тривожності та втоми.

Обидві групи кваліфікованих боксерів-жінок у період підготовки до змагань мали високий рівень мотиву досягнення успіху в професійній діяльності і навпаки низький рівень мотиву уникнення невдачі та не мають між групами статистично значущих відмінностей ($p > 0,05$) за показниками мотиваційно-вольових якостей.

Застосування методу факторного аналізу дало можливість класифікувати і систематизувати виділені фактори, встановити їх питому вагу, а також об'єктивно визначити показники основних когнітивних функцій, які обумовлюють успішність процесу підготовки кваліфікованих боксерів-жінок різних типологічних груп з вербальними і невербальними інтелектуальними здібностями до змагальної діяльності.

На основі факторного аналізу у кваліфікованих боксерів-жінок з вербальними інтелектуальними здібностями було виділено 5 факторів, з вкладом до загальної дисперсії вибірки 77,1%. Основу п'яти факторів склали 13 перемінних, які найбільшим чином мають вплив на результативність підготовки боксерів-жінок до участі у змагальній діяльності.

У кваліфікованих боксерів-жінок з невербальними інтелектуальними здібностями було виділено 5 факторів, з вкладом до загальної дисперсії вибірки 85,6%, та виділено 25 перемінних, які найбільшим чином впливають на результативність підготовки боксерів-жінок з невербальними інтелектуальними здібностями.

В п'ятому розділі і висновках підбито підсумки роботи, систематизовані і обґрунтовані результати роботи, сформовані висновки та визначені інші напрями дослідження.

Робота містить додатки, у яких відображені акти впровадження результатів науково-дослідної роботи.

В цілому позитивно оцінюючи дисертацію Ву Чуанжонга, слід відзначити **деякі зауваження, побажання і дискусійні питання:**

1. Незрозумілим у роботі залишається питання, щодо врахування можливостей розвитку інтелектуальних здібностей і чи підібрані індивідуальні підходи до їх вдосконалення?

2. На нашу думку, було б доречним розробити практичні рекомендації для спортсменів та тренерів із урахуванням ведучих інтелектуальних здібностей.

3. У роботі показана значущість інтелектуальних здібностей. Хотілось би з'ясувати, а чи існують інші інформативні показники когнітивної сфери, що також будуть мати прямий зв'язок з результативністю у жіночому боксі, але до цього часу ще не досліджені?

4. У роботі зустрічаються стилістичні та орфографічні помилки.

Однак слід зазначити, що ці питання не знижують актуальності, новизни та практичної значущості дисертаційної роботи та не впливають на її загальну високу позитивну оцінку.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота Ву Чуанжонга «Індивідуалізація процесу підготовки кваліфікованих боксерів із урахуванням рівня прояву когнітивних функцій» має достатнє теоретичне й практичне значення, є самостійним завершеним науковим дослідженням, де висвітлено нові наукові результати, що в сукупності дозволяють розв'язати важливу наукову проблему. За актуальністю порушеної проблеми, новизною отриманих результатів та практичним значенням дисертаційна робота Ву Чуанжонга відповідає вимогам

Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України № 759 від 31.05.2019 р.), а її автор заслуговує присудження йому ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент:

к.б.н., старший викладач кафедри кіберспорту
та інформаційних технологій
Національного університету
фізичного виховання і спорту України

С. В. Федорчук

Підпис Федорчук С. В. засвідчую:

Проректор з науково-педагогічної роботи
Національного
університету фізичного виховання
і спорту України

О. В. Борисова